IH 41949

ŠVK Košice
2720375185

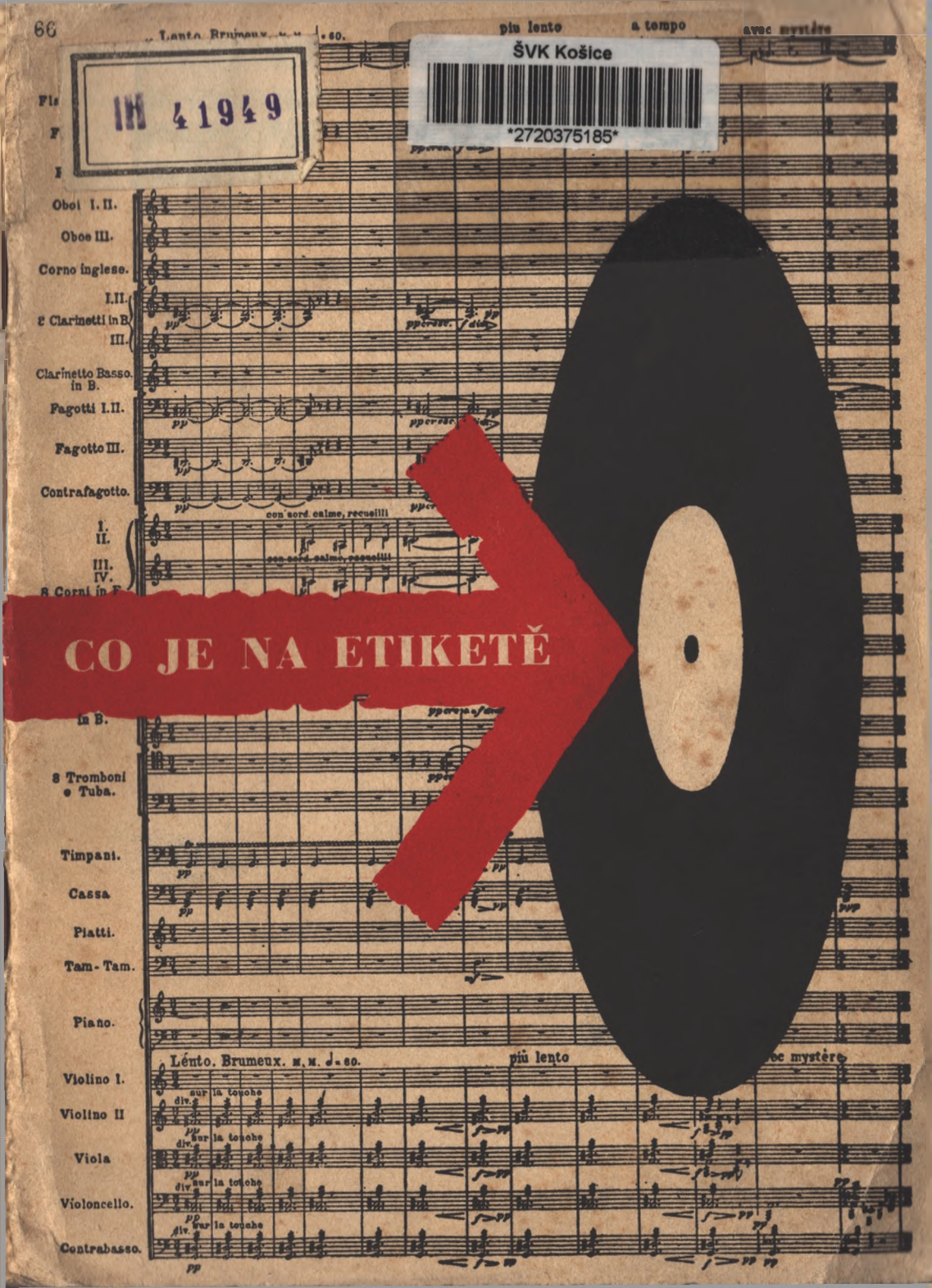

Cena Kčs 8,50 brož.

JAROSLAV ŠEDA

CO JE NA ETIKETĚ GRAMOFONOVÉ DESKY

GRAMOFONOVÉ ZÁVODY N. P.

PRAHA

2720375185

Ústřední vědecká knihovna v Kosicích
Inv. č. 143079
Sig. III 41949
39479
621.395.625.2:681.84.081.4

SLOVO K ČTENÁŘI ÚVODEM

Vezmete-li do rukou gramofonovou desku, první, co vás upoutá, je její etiketa, uprostřed vlisovaná barevná nálepka. Údaje, na ní vytištěné, jsou vaší prvou informací o tom, co a kým je na desce nahráno. Správné přečtení a porozumění údajům etikety je proto prvým předpokladem pro pochopení obsahu desky.

Tato brožura přináší nejzákladnější informace z hudební theorie a terminologie, jež při čtení etikety potřebujete.

Budeme se zabývat především názvoslovím našich československých gramofonových desek. Protože ale chceme, aby vám tato brožura pomohla také při čtení etiket našich exportních desek nebo desek zahraniční výroby, uvádíme v některých případech i terminologii italskou a anglickou.

ÚDAJE ETIKETY

Ačkoliv grafickou úpravou se etikety různých světových gramofonových edic velmi odlišují, jejich obsah je v podstatě stejný. Určuje jej dlouholetá praxe gramofonové výroby a distribuce.

Na našich etiketách dospěli jsme nyní k této úpravě:

1. Nahoře je uvedena ochranná značka a jméno edice, „Supraphon" a lev s lyrou (jako v zahraničí jsou názvy „His master's voice", „Decca", „Chant du monde", „RCA Victor", „Pathé Marconi" a pod.).
2. Vlevo nahoře je uvedeno matriční číslo, časový údaj o délce snímku na té které straně desky a letopočet nahrání snímku, event. druh edice (na př. MBA = Musicae Bohemicae Anthologia).
3. Vpravo nahoře je uvedeno objednací číslo, označení velké nebo malé desky (V — M) a údaj o počtu stran, jde-li o skladbu, rozdělenou v nahrávce na více stran.
4. Vpravo nahoře v rámečku je také označení OSA nebo BIEM, jež značí ochranu autorských licenčních práv československým Ochranným svazem autorským, nebo mezinárodní Bureau international de l'édition mécanique (Mezinárodním úřadem pro mechanickou edici).
5. Na etiketách je také výrazným číslem označen typ gramofonové desky: standardní (78 otáček/min.) a dlouhohrající ($33^1/_3$ nebo 45 otáček/min.).
6. Uprostřed etikety je označení nahrané skladby:

a) jméno autora (autorů) hudby i textu a opusové číslo nebo jiný podobný údaj (někdy také data narození a úmrtí autora díla),
b) název skladby, literárního díla nebo jiného zvukového dokumentu,
c) bližší označení skladby, literárního díla nebo jiného zvukového dokumentu,
d) jméno interpreta sólisty (sólistů),
e) název interpretujícího souboru (u menších jsou vypsána jména všech účinkujících jednotlivců),
f) jméno dirigenta (sbormistra, režiséra).

7. Pod údaji nahrané skladby je dole uvedena písmennou šifrou kategorie maloobchodní prodejní ceny gramofonové desky (bez poplatku za neodevzdaný starý materiál). Od 1. dubna 1956 platí v Československu tyto schválené ceny gramofonových desek:

Standardní desky o 78 ot./min.

a = Kčs 3,—	e = Kčs 10,—
b = Kčs 4,—	f = Kčs 11,—
c = Kčs 6,—	g = Kčs 12,—
d = Kčs 8,—	h = Kčs 14,—

(Při koupi nové standardní desky je zákazník povinen vrátit opotřebovanou desku z plnohodnotného materiálu, jinak se mu účtuje při nákupu desky o Ø 25 cm záloha ve výši Kčs 2,—, při nákupu desky o Ø 30 cm záloha ve výši Kčs 3,—.)

Dlouhohrající desky o 33 1/3 ot./min.

A = Kčs 18,—	E = Kčs 27,—
B = Kčs 27,—	F = Kčs 36,—
C = Kčs 36,—	G = Kčs 45,—
D = Kčs 45,—	H = Kčs 54,—

(Při koupi nové dlouhohrající desky se nemusí vracet starý materiál a záloha se neúčtuje.)

Dlouhohrající desky o 45 ot./min.

Ø 17 cm:

bb = Kčs 8,—
cc = Kčs 12,—
dd = Kčs 16,—
ee = Kčs 20,—
gg = Kčs 24,—

(Při koupi nové dlouhohrající desky se nemusí vracet starý materiál a záloha se neúčtuje.)

8. Posledním údajem na etiketě je upozornění, že jsou všechna práva výrobce i autorů, veřejného provozování a rozhlasového šíření vyhrazena výrobci gramofonové desky a autorům díla, zastupovaným OSA nebo BIEM (viz ad 4.).

MATRIČNÍ ČÍSLO

Matriční číslo, vyražené také přímo na lisovacím nástroji — matrici — a proto i vylisované na hladkém středovém „zrcátku" desky, je evidenční číslo, určené pro jednu stranu desky. Každá gramofonová deska má tedy dvě různá matriční čísla.

Matriční číslo slouží pouze k evidenci ve výrobě desek a nelze tedy podle něj gramofonové desky objednávat.

ČASOVÝ ÚDAJ

Časový údaj, vyjádřený v minutách a vteřinách, informuje přesně, jak dlouho trvá přehrání té které strany desky. Aby tyto údaje odpovídaly skutečnosti, je ovšem třeba, aby se deska otáčela správnou rychlostí. Jedině při správném počtu obrátek dosáhneme správné tónové výše a tím i věrné reprodukce.
Na nových třírychlostních gramofonových přístrojích je rychlost obrátek regulována automaticky správným nastavením regulačního knoflíku. U starších přístrojů na reprodukci standardních desek provádíme kontrolu počtu obrátek stroboskopickým kotoučem. Položíme-li tento kotouč při elektrickém osvětlení střídavým proudem na talíř gramofonového přístroje a upravíme rychlost jeho otáčení tak, aby se zdálo, že černobíle pruhovaný okraj stojí v klidu, má přístroj správný počet 78 obrátek za minutu.

OBJEDNACÍ ČÍSLO

Objednací číslo slouží k evidenci v gramofonové distribuci. Pod ním najdete gramofonovou desku v katalogu.

ÚDAJ O STRANÁCH

Aby bylo na prvý pohled patrno, na kolika stranách je nahrána celá skladba nebo literární dílo a kterou z těchto stran právě hrajete, je vpravo nahoře pod objednacím číslem údaj o stranách. Celkový počet stran je uveden v závorce.

NÁZEV SKLADBY NEBO LITERÁRNÍHO DÍLA A JEJICH BLIŽŠÍ OZNAČENÍ

Označení uměleckého díla na etiketě udává:

1. název skladby (jde-li o skladbu programní) nebo literárního díla,
2. označení hudební nebo literární formy,
3. jiné bližší údaje (zvláště o nástrojovém obsazení, částech cyklické formy a pod.),

4. symbolický název skladby, který se vžil (na př. u Beethovenovy klavírní sonáty „Appassionata").

Příklady:

MÁ VLAST
Cyklus symfonických básní
Vltava

ČERTOVSKÁ POLKA
z klavírního cyklu „Mládí"

SYMFONIE D-MOLL
I. Allegro molto

TAJEMSTVÍ
Tak plane láska pravá! (Róza, 2. děj.)

Název skladby nebo literárního díla byl udán autorem a není na něm nic měněno. Je-li uveden v původní řeči, připojujeme volný, běžně používaný český překlad.

Údaj hudební (literární) formy bývá často jediným označením skladby (na př. symfonie, sonáta, suita, etuda, koncert a pod.). Výklad základních hudebních forem, s nimiž se setkáváme na gramofonových deskách, v této brožuře není podán. Bude mu věnována zvláštní, k naší gramofonové edici zaměřená studie, kterou vydá kulturně-osvětový odbor umělecké oblasti Gramofonových závodů n. p.

Označení opusového čísla. Aby skladatelé rozlišili svá díla i podle doby jejich vzniku, označují je letopočty, nebo jim dávají t. zv. opusová čísla. Slovo opus (zkratka op.) znamená dílo. Označení „Sonáta F-dur, op. 26" rozumíme tedy tak, že tato sonáta je 26. dílem (skladbou) jistého autora.

Staří mistři svým skladbám opusová čísla nedávali, ba často nepoznamenali na titulní stranu ani letopočet vzniku díla. Pořadatelé jejich uměleckého odkazu dodatečně skladby seřadili podle alespoň přibližně zjištěné doby jejich vzniku a očíslovali. Tak na př. Ludwig Köchel uspořádal takto soupis celoživotního díla Wolfganga Amadea Mozarta. Místo opusovými čísly označujeme dnes Mozartovy skladby čísly Köchlova seznamu. Píšeme Köch. (nebo K., nebo K. s.) 216, Němci píší K. V. 216.

OZNAČENÍ OBSAZENÍ

Hudba, psaná pro lidské hlasy (t. zv. hudba vokální), rozlišuje sólové zpěváky a sbory (pěvecké ensembly). Ve sboru zpívá každý zpěvní part více zpěváků.

Rozeznáváme tyto druhy lidských hlasů:

soprán — koloraturní (Maria Tauberová)
lyrický (Drahomíra Tikalová)
dramatický (Marie Podvalová)
střední čili mezzosoprán (čti mecosoprán) (Jaroslava Dobrá)

alt — alt (Marta Krásová)
hluboký alt čili kontraalt (Olga Borová-Valoušková)

tenor — lyrický (Beno Blachut)
dramatický (Lubomír Havlák)

bas — střední čili baryton (Václav Bednář)
bas (Eduard Haken)
hluboký bas (Jaroslav Veverka)

Pěvecký sbor rozeznáváme podle složení hlasů:

ženský *mužský*
dětský *smíšený*

Dětský sbor je jednohlasý až čtyřhlasý. U nás významné: Kühnův dětský sbor (sbormistr prof. J. Kühn), Dětský sbor Čs. rozhlasu (sbormistr dr B. Kulínský), Brněnský dětský sbor (sbormistr dr F. Lýsek) a j.

Ženský sbor je dvouhlasý až čtyřhlasý. V čtyřhlasém ženském sboru zpívá 1. a 2. soprán a 1. a 2. alt. U nás významné: Vachův sbor moravských učitelek — VSMU (sbormistr B. Bakala), Pěvecké sdružení pražských učitelek — PSPU (sbormistr R. Zeman), Ženský komorní sbor Českého pěveckého sboru (sbormistr prof. J. Kühn) a j.

Mužský sbor je zpravidla čtyřhlasý. V čtyřhlasém mužském sboru zpívá 1. a 2. tenor a 1. a 2. bas. U nás významné: Pěvecké sdružení moravských učitelů — PSMU (sbormistr prof. J. Šoupal), Akademické pěvecké sdružení Moravan (sbormistr prof. J. Veselka), Pěvecké sdružení pražských učitelů — PSPU (sbormistr prof. M. Venhoda), Typografia (sbormistr Z. Stárek), Spevácky sbor Slovenských učiteľov — SSSU (sbormistr dr J. Haluzický) a j.

Smíšený sbor je složen z hlasů ženských (soprány a alty) a mužských (tenoři a basi). Je zpravidla čtyřhlasý. Všechny hlasové skupiny smíšeného sboru mohou být ještě dále děleny na vyšší a nižší, takže čtyřhlasý smíšený sbor může narůst až v osmihlasý i vícehlasý sbor. U nás významné: Český pěvecký sbor (sbormistr prof. J. Kühn), Pě-

vecký sbor pražského rozhlasu (sbormistr J. Blacký), na Moravě se spojují ve smíšený sbor VSMU a Moravan (sbormistr prof. J. Veselka) a j.

Označení „a cappella" (čti a kapela) znamená, že sbor zpívá bez nástrojového doprovodu.

Hudba, psaná pro hudební nástroje (t. zv. hudba instrumentální), rozlišuje sólové hráče, komorní sdružení (ensembly) a orchestry. V komorním souboru hrají jednotlivé hlasy sóloví hráči, v orchestru je většina partů přednášena několika hudebníky, zvláště ve skupině smyčcových nástrojů.

O hudebních nástrojích, s nimiž se setkáváme při poslechu gramofonových desek, informuje podrobněji zvláštní brožurka, kterou vydá kulturně osvětový odbor umělecké oblasti Gramofonových závodů n. p.

Nejdůležitější hudební nástroje rozdělujeme do těchto skupin:

1. **strunné:**

a) *smyčcové:* housle, viola, violoncello (čelo), kontrabas (basa);
b) *drnkací:* harfa, loutna, kytara, mandolina, banjo (čti benžo), balalajka, citera a j.;
c) *klávesové:* klavír (piano), pianino, cembalo (čti čembalo);
d) *úderné:* cimbál

2. **dechové:**

a) *dřevěné* (dřeva): pikola, flétna, klarinet, basový klarinet, saxofon, bassetový roh, hoboj, anglický roh, fagot, kontrafagot a j.;
b) *plechové* (plechy čili žestě): lesní roh (horna), trubka, pozoun (trombon), tuba, kornet, křídlovka, eufonium, heligon a j.;
c) *s klaviaturou:* harmonika, harmonium, varhany

3. **bicí:**

a) *samozvučné:* triangl, činely (talíře či piatti), kastaněty, gong, zvony, tam-tam, xylofon, vibrafon, celesta, zvonková hra a j.;
b) *blanozvučné:* vířivý (vojenský) bubínek, tamburina, velký buben, tympany (kotle) a j.

Komorní soubory, s nimiž se setkáváme na našich deskách:

Duo, nejčastěji housle a klavír (také dva klavíry, flétna a klavír, hoboj a klavír, violoncello a klavír, lesní roh a klavír a pod.). Oba nástroje jsou rovnocenné, klavír tedy nedoprovází. Příklad: B. Smetana: Z domoviny. Dvě dua pro housle a klavír (227-28-V). Neříkáme „Sonáta pro housle s doprovodem klavíru", ale „Sonáta pro housle a klavír".

Klavírní duo, dva klavíry, jejichž nástrojové hlasy jsou významově rovnocenné. Někdy nahražuje klavírní hru čtyřruční. Na našich deskách na př.: F. Schubert, op. 103: Fantasie f-moll pro dva klavíry (14244-45-V). Hraje známé vídeňské klavírní duo Josef a Greta Dichlerovi.

Klavírní trio tvoří klavír, housle a violoncello. Na našich deskách: „České trio" — J. Páleníček, A. Plocek, M. Sádlo (na př. A. Dvořák, op. 90: Dumky — 746-49-V nebo DM 5037 C), „Sukovo trio" — J. Hála, J. Suk, J. Chuchro (Smetanovo Klavírní trio g-moll, op. 15 — DV 5265 F) a j.

Smyčcové trio tvoří dvoje housle a viola, nebo housle, viola a violoncello. Jako stálé sdružení se objevuje zřídka (ve Francii na př. slavné Trio Pasquier).

Smyčcové kvarteto, nejobvyklejší komorní soubor, tvoří prvé a druhé housle, viola a violoncello. U nás nezapomenutelné „České kvarteto" (v posledním složení: K. Hoffmann, J. Suk, J. Herold, L. Zelenka), z rozhlasu známé „Ondříčkovo kvarteto", dnes „Smetanovo kvarteto" — J. Novák, L. Kostecký, M. Škampa (dříve J. Rybenský), A. Kohout (na př. B. Smetana: Smyčcový kvartet č. 2 d-moll — 229-31-V nebo DM 5032 C), „Vlachovo kvarteto", „Janáčkovo kvarteto", „Pražské kvarteto", „Československé kvarteto" a četná další.

Klavírní kvarteto tvoří klavír, housle, viola a violoncello. Smyčcové nástroje mohou být také voleny jinak.

Dechové kvarteto tvoří zpravidla flétna, klarinet, lesní roh (nebo trubka) a fagot. Výběr nástrojů může být ovšem jiný. Bývá sestavováno jen příležitostně. Na našich deskách na př.: I. Krejčí: Divertimento pro flétnu, klarinet, trubku a fagot (C 15117), nebo G. Rossini: Kvartet pro flétnu, klarinet, lesní roh a fagot (DM 5216 C).

Smyčcové kvinteto má stejné obsazení jako smyčcové kvarteto a jako pátý nástroj je připojována druhá viola, druhé violoncello nebo kontra-

bas. Příklad na našich deskách: A. Dvořák, op. 97: Kvintet Es-dur pro 2 housle, 2 violy a violoncello (766-69-V).

Dechové kvinteto, nejobvyklejší komorní soubor dechových nástrojů, tvoří flétna, hoboj, klarinet, lesní roh a fagot. Na našich deskách „Pražské dechové kvinteto" — R. Hertl, V. Smetáček, V. Říha, O. Procházka (E. Kaucký), K. Bidlo (na př. J. B. Foerster, op. 95: Scherzo z Dechového kvintetu — 1690-M) nebo „Dechové kvinteto českých filharmoniků" — G. Novák (A. Klán), J. Shejbal, A. Rybín (V. Říha), M. Štefek a K. Vacek (na př. A. Rejcha, op. 88: Dechový kvintet č. 3 — 2341-44-V) a j.

Klavírní kvinteto tvoří obvykle klavír a smyčcové kvarteto. Existují také volné sestavy nástrojů, na př. klavíru s dechovými nástroji (L. van Beethoven: Kvintet Es-dur pro klavír, hoboj, klarinet, lesní roh a fagot — DM 5216 C), nebo klavíru se smyčcovými nástroji (F. Schubert, op. 114: Kvintet A-dur „Pstruzi" pro klavír, housle, violu, violoncello a kontrabas — DV 5146 G).

Smyčcové sexteto tvoří obvykle smyčcové kvarteto s druhou violou a druhým violoncellem.

Dechové sexteto tvoří dechové kvinteto, v němž je některý nástroj zdvojen, nebo k němuž je připojen šestý dechový nástroj (pikola, anglický roh, basový klarinet a pod.). Příklad na našich deskách: L. Janáček: Mládí, dechový sextet s basklarinetem (E 7125—26).

Septeto (septuor), tvořené sedmi hráči, může mít různou nástrojovou sestavu. Beethovenův slavný Septuor Es-dur, op. 20 je napsán pro klarinet, fagot, lesní roh, housle, violu, violoncello a kontrabas.

Okteto, tvořené osmi hráči, spojuje různé dechové nástroje s nástroji smyčcovými. F. Schubert napsal na př. svůj Oktet F-dur, op. 166 pro hoboj, klarinet, lesní roh, fagot a smyčcové kvarteto. Na našich deskách vydaná Mozartova Serenáda Es-dur č. 11, K. 375 (14361-64-V nebo DV 5069 G) je příkladem oktetu dechového (pro dva hoboje, dva klarinety, dva lesní rohy a dva fagoty).

Noneto je tvořeno devíti hráči, což je nejvyšší prakticky používaný počet sólistů v komorním souboru. Při vyšším počtu hráčů hovoříme již o komorním orchestru. Noneto je složeno takto: flétna (případně týž hráč střídá pikolu), hoboj (případně střídá anglický roh), klarinet (případně střídá basklarinet), lesní roh, fagot, housle, viola, violon-

cello a kontrabas. U nás „České noneto", jediný stálý soubor toho druhu na světě — nynější složení: V. Žilka, V. Vodička, O. Pergl, J. Řezáč, A. Charvát, E. Leichner, V. Kostečka, R. Lojda a O. Uher (na našich deskách na př. O. Zich: Nonet f-moll „Chodská suita" — 1450-53-V).

V nástrojovém složení komorních souborů najdeme často nejrůznější výjimky z běžných zvyklostí. Některé příklady:

Bartoš F.: Škola žen. Suita pro hoboj, klarinet, trubku a fagot (2344-V).

Fibich Z.: Kvintet D-dur, op. 42 pro klavír, housle, violoncello, klarinet a lesní roh.

Hlobil E.: Kvartet, op. 23 pro cembalo, housle, violu a violoncello (4575-77-V).

Dvořák A.: Maličkosti, op. 47 pro dvoje housle, violoncello a harmonium.

Upozornění:

Při označování **souborů** ustálila se na našich deskách zvyklost používat koncovky **-to** (na př. Smetanovo kvarteto, Pražské dechové kvinteto, České noneto a pod.). Naproti tomu při označování komorních **skladeb** používáme koncovky **-et** (Smetanův smyčcový kvartet „Z mého života", Janáčkův dechový sextet „Mládí" a pod.).

ORCHESTRY

Orchestr je soubor většího počtu hráčů na různé hudební nástroje. Některé nástroje jsou obsazeny pouze sólově, jiné v celých skupinách.

Orchestr řídí **dirigent** podle t. zv. **partitury**, notového záznamu, v němž jsou přehledně pod sebou zachyceny všechny orchestrální hlasy v tomto pořadí (shora dolů):

dřevěné dechové nástroje: pikola, flétny, hoboje, anglický roh, klarinety, basový klarinet, saxofony, fagoty, kontrafagot;

žesťové dechové nástroje: lesní rohy, trubky, pozouny, tuby;

bicí nástroje: podle potřeby, nejčastěji celesta, zvonková hra, tympany, činely, triangl, velký buben, malý bubínek;

harfy, případně také *klavír;*
zpěvní hlasy (sólové i sborové, jsou-li použity, jsou v partituře psány na toto místo);

smyčcové nástroje: housle prvé a druhé, violy, violoncella a kontrabasy.

Podle velikosti, nástrojového seskupení a účelu rozeznáváme orchestry:

1. *komorní* — mívá obsazení asi jako noneto, ale některé nástroje jsou zastoupeny více hráči. Příklad: W. A. Mozart: Symfonie B-dur, K. 319 (14334-36-V);

2. *smyčcové* — jsou složeny výlučně ze smyčcových nástrojů v mnohonásobném obsazení. Příklad: J. Suk, op. 6: Serenáda Es-dur pro smyčce (1007-10-V nebo DV 5001 G);

3. *dechové* — jsou složeny výlučně z dechových nástrojů v mnohonásobném obsazení. Příklad: S. Rachmaninov: Humoreska (70734-M);

4. *symfonické* — jsou složeny ze smyčcových, dechových a bicích nástrojů v mnohonásobném obsazení většiny nástrojů. Příklad: A. Dvořák, op. 88: Symfonie č. 8 G-dur (622-26-V nebo DV 5057 G);

5. *taneční* — jsou složeny velmi různorodě z dechových, smyčcových a bicích nástrojů, nebývají větší než 25 osob a mají především vyhraněné poslání hrát k společenskému tanci. Méně už vystupují koncertně;

6. *lidové* — jsou složeny z nejrůznějších lidových hudebních nástrojů (harmonik, cimbálu, dud, klarinetů, houslí, kontrabasu atd.) a hrají buď k tanci, nebo doprovázejí lidovou píseň.

Příklady na obvyklé nástrojové obsazení různých typů symfonického orchestru:

Mozartovský orchestr: 2 flétny, 2 hoboje, 2 klarinety, 2 fagoty, 2 lesní rohy, 2 trubky (pozouny), tympany, housle, violy, violoncella a kontrabasy. Příklad: předehra k opeře „Don Juan", K. 527 (14305-V nebo 80024-V).

Beethovenský klasický orchestr: 2 flétny (někdy i pikola), 2 hoboje, 2 klarinety, 2 fagoty (kontrafagot), 2 (4) lesní rohy, 2 trubky, 3 po-

zouny, pár tympanů, triangl, činely, velký buben, housle, violy, violoncella a kontrabasy. Příklad: Symfonie č. 9 d-moll, op. 125 (14557-65-V, nebo DM 5048-50 C).

Wagnerovský orchestr: 2—3 flétny, pikola, 2—3 hoboje, anglický roh, 3 klarinety, basový klarinet, 3 fagoty, 4—8 lesních rohů, (4 tuby — tenorová, 2 basové a kontrabasová), 3 trubky, (basová trubka), 2 tenorové pozouny, basový (a kontrabasový) pozoun, 2 páry tympanů, činely, triangl, velký a malý buben, silně obsazené smyčce. Příklad: předehra k 3. dějství opery „Lohengrin" (15113-V).

Berliozovský orchestr: „Tuba mirum" z Requiem — 4 flétny, 2 hoboje, 2 klarinety C, 8 fagotů, 4 lesní rohy Es, 4 lesní rohy F, 4 lesní rohy G, 4 pistonové kornety B, 2 trubky F, 6 trubek Es, 4 trubky B, 16 tenorových pozounů, 2 ofiklejdy C, 2 ofiklejdy B, 1 ofiklejda kontrabasová, 8 párů tympanů, 2 velké bubny a silně obsazený smyčcový orchestr s 18 kontrabasy.

Smetanovský orchestr: pikola, 2 flétny, 2 hoboje, 2 klarinety, 2 fagoty, 4 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, tuba, tympany, triangl, činely, velký a malý buben (2 harfy), smyčce. Příklad: symfonické básně z cyklu „Má vlast" (300-09-V nebo DV 5225-26 G)

Straussovský orchestr: Alpská symfonie — 4 flétny, 3 hoboje, anglický roh, heckelphon, klarinet Es, 2 klarinety B, basklarinet, 3 fagoty, kontrafagot, 4 lesní rohy F a B, 4 trubky B, 4 pozouny, 4 tenorové a 2 basové tuby, 2 páry tympanů, velký a malý buben, zvonková hra, činely, 2 harfy, celesta, kravské zvonce, větrník, varhany, 3 sólové housle, silně obsazené smyčce, 12 lesních rohů Es za scénou.

Mahlerovský orchestr: maximální obsazení v Symfonii č. 8—2 pikoly, 4 flétny, 4 hoboje, anglický roh, 2 klarinety Es, 3 klarinety B, basklarinet, 4 fagoty, kontrafagot, 8 lesních rohů, 4 trubky, 4 pozouny, basová tuba, 3 páry tympanů, velký a malý buben, tam-tam, triangl, hluboké zvony, zvonková hra, celesta, klavír, harmonium, varhany, 4 harfy, mandolina a smyčce s pětistrunnými kontrabasy. Mimo tento orchestr hrají odděleně 4 trubky a 3 pozouny. K orchestru přistupují v tomto díle ještě zpěvní hlasy: 3 sólové soprány, 2 sólové alty, tenor, baryton a bas sólo, 2 smíšené sbory a chlapecký sbor.

Dvořákovský orchestr: klasicky vyrovnané obsazení — pikola, 2 flétny, 2 hoboje, anglický roh, 2 klarinety B, basklarinet, 2 fagoty, 4 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, tuba, pár tympanů, činely, velký (a malý)

buben, triangl, harfa, smyčce. Příklad: Scherzo capriccioso, op. 66 (639-40-V).

Příklady na obvyklé nástrojové obsazení různých typů dechových a tanečních orchestrů:

Malá dechová hudba: klarinet Es, klarinet B, 2 křídlovky B, baskřídlovka B, (tenor), bariton (eufonium), 2 trubky Es, bas-tromba B, bas (heligon) F nebo B, buben, činely, malý bubínek.

Dechová hudba v normálním obsazení: flétna, klarinet Es, 3 klarinety B, 2 lesní rohy Es nebo F, bas (heligon) F, heligon B, 3 křídlovky B, baskřídlovka B, baryton, obligátní trubka B, 2 trubky Es, bas-tromba B, 2 trombony, malý bubínek, velký buben a činely.

Dechová hudba ve velkém obsazení: pikola, 2 flétny, klarinet Es, 12 klarinetů B, 4 lesní rohy F, 2 basy F, 2 heligony B, 7 křídlovek B, 2 tenory, 2 barytony, 2 obligátní trubky B, 2 trubky B, 5 trubek Es, bas-tromba B, 2 tahové pozouny, 3 trombony, malý bubínek, velký buben, činely.

Armstrongův jazzový orchestr: trubka, pozoun, klarinet, klavír, banjo (kytara), kontrabas, bicí nástroje (drums).

Ellingtonův jazzový orchestr od roku 1932: 3 trubky, 2 (3) pozouny, klarinet, altový saxofon, tenorový saxofon, piano, banjo (kytara), 1 (2) kontrabas, bicí nástroje.
od roku 1946: 5 trubek, 1 trubka se společným partem s houslemi, 4 pozouny, 5 saxofonů, piano, kytara, kontrabas, bicí nástroje.

Whitemanův jazzový orchestr z let 1925—30: 2—20 houslí, 2 kontrabasy, banjo, 2 trubky, 2 pozouny, 2 (3) lesní rohy, 3 saxofony, 2 tuby, sarusofon, sausafon, klavír, celesta, tympany, bicí nástroje (drums).

TÓNINOVÉ OZNAČENÍ

U názvu skladby nebo u údaje o hudební formě bývá na etiketě uvedeno zpravidla i označení tóniny. Abyste tomuto označení porozuměli, je třeba si říci něco z hudební theorie.

Hudba pracuje s tóny, to je zvuky určité zjistitelné výšky, vznikajícími pravidelným chvěním pružných těles.

Tón má čtyři základní vlastnosti: výšku, délku, sílu a barvu. Každá z těchto vlastností tvoří jednu nebo i více složek hudební řeči.

Soubor všech v hudbě užívaných tónů tvoří **tónovou soustavu** (systém) s tóny hlubokými, středními a vysokými.

Tónovou soustavu dělíme pro přehlednost na t. zv. **oktávy.** Oktáva je skupina sedmi po sobě jdoucích tónů s osmým doplňujícím. Poměr záchvěvů mezi prvým a osmým tónem oktávy je vyjadřitelný 1 : 2, což znamená, že osmý oktávový tón má vždy dvakrát tolik záchvěvů než prvý tón oktávy.

Celá tónová soustava má 9 oktáv, jež označujeme písmeny a příslušnými číslicemi:

subkontra	C_2 — H_2
kontra	C_1 — H_1
velká	C — H
malá	c — h
jednočárkovaná	c_1 — h_1
dvoučárkovaná	c_2 — h_2
tříčárkovaná	c_3 — h_3
čtyřčárkovaná	c_4 — h_4
pětičárkovaná	c_5 — h_5

V praxi používáme z tónové soustavy 6—7 oktáv (od kontra oktávy), na klavíru jich je sedm, na některých 7¼. Hudba dnes používá celkem asi 100 tónů.

Základní tónová řada v rozpětí jedné oktávy má sedm tónů, jejichž jména, vzatá z abecedy, znějí:

c, d, e, f, g, a, h.

Tyto názvy se opakují i v ostatních oktávách a vystačí se s nimi proto pro celou tónovou soustavu. Z této **hudební abecedy** jsou odvozena pojmenování všech ostatních tónů.

Jména tónů hudební abecedy, jakou používáme my, platí také v *Polsku, Jugoslavii, Německu a Maďarsku.*

Angličané a Holanďané mají abecedu: c, d, e, f, g, a, b (místo našeho h.)

Rusové, Italové a Francouzové mají hudební abecedu: do (ve Francii říkají také ut, vyslov yt), re, mi, fa, sol, la, si. To jsou t. zv. solmisační slabiky, které zavedl Quido z Arezza (žil asi v letech 995—1050).

Aby mohl hudebník naznačit výšku a délku tónu, používá **notového písma** (notace).

Základem notového písma je **nota,** viditelná značka pro tón, která je složena z hlavičky (prázdné nebo vyplněné) a podle potřeby také z nožky a praporce.

Noty se píší do pětilinkové **notové osnovy.** Nestačí-li notová osnova, píšeme nad ni nebo pod ni **pomocné linky** (nejvýše 4—5).

Aby se celá v praxi používána tónová soustava vešla na malou plochu pětilinkové notové osnovy, určuje se výška tónu:

a) přibližně — umístěním noty v osnově,
b) přesně — klíčem.

Klíč, který píšeme na počátek notové osnovy, je značka, určující přesně výšku noty v notové osnově. Pro vás bude stačit, poznáte-li t. zv. houslový klíč G, který se vyvinul z písmene G a dává notě, ležící na druhé lince, již obtáčí, jméno g.

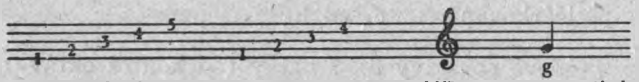

pět linek čtyři mezery klíč g nota g (jednočárkované g_1)

V základní tónové řadě nejsou vzdálenosti mezi tóny stejně veliké: jsou zde jednak celé tóny, jednak půltóny.

Půltón je nejmenší dnes v praxi používaná vzdálenost mezi dvěma sousedními tóny v naší tónové soustavě.

Celý tón je vzdálenost dvou sousedních tónů, mezi něž lze vložit ještě jeden tón. Celý tón se tedy rovná dvěma půltónům.

Každý ze základních tónů tónové řady lze o půl tónu zvýšit nebo snížit. Ze **základních** tónů tak vzniknou tóny **odvozené.** Zvláštních not pro ně není; označují se pouze **posuvkami,** jež klademe před základní tóny.

Posuvky (akcidentály) jsou značky, zvyšující nebo snižující tón a půltón až celý tón, nebo rušící platnost předcházející zvyšovací nebo snižovací posuvky.

Zvyšovací posuvky jsou: ♯ (křížek) a 𝄪 (dvojkřížek).

Snižovací posuvky jsou: ♭ (bé) a 𝄫 (dvojité bé).

Odrážky: ♮ a 𝄪♮ ruší platnost předcházející posuvky.

Odvozené (chromatické) tóny si ponechávají svá původní jména, jen přibírají zvláštní koncovky:

při jednoduchém zvýšení	-is,
při dvojitém zvýšení	-isis,
při jednoduchém snížení	-es,
při dvojitém snížení	-eses.

Základní tónová řada se tedy může proměnit takto:

c	d	e	f	g	a	h
cis	dis	eis	fis	gis	ais	his
cisis	disis	eisis	fisis	gisis	aisis	hisis
ces	des	es	fes	ges	as	hes
		(místo ees)			(místo aes)	(nebo také b což je vžitější)
ceses	deses	eses	feses	geses	ases	heses
		(místo eeses)			(místo aeses)	

Angličané mají odvozenou tónovou řadu:

c	d	e	f	g	a	b
c sharp	d sharp	e sharp	f sharp	g sharp	a sharp	b sharp
(=cis)	(=dis)	(=eis)	(=fis)	(=gis)	(=ais)	(=his)
c flat	d flat	e flat	f flat	g flat	a flat	b flat
(=ces)	(=des)	(=es)	(=fes)	(=ges)	(=as)	(=hes)

Sharp (čti šárp) = ostrý, flat (čti flet) = tupý!

Francouzové nazývají křížek „dièse" (čti diéz), dvojkřížek „double dièse" (čti dúbl diéz), bé „bémol", dvojité bé „double bémol" (čti dúbl bémol), odrážku „bécarre" (čti békár). Místo slov užívají dnes raději značek, na př.: do ♯ = cis.

Italové a *Rusové* nazývají křížek „diesis" (čti dyjézis), dvojkřížek „doppio diesis" (čti dopyjo dyjézis), bé „bemolle" (čti bemol), dvojité bé „doppio bemolle" (čti dopyjo bemol), odrážku „bequadro" (čti bekvadro). Také Italové a Rusové užívají dnes často místo slov značek, na př.: mi ♭ = es.

Hudba spojuje tóny dvojím způsobem:

1. kolmo (vertikálně) — tak vzniká **souzvuk,**
2. vodorovně (horizontálně) — tak vzniká **melodie.**

Nejjednodušší melodickou tónovou řadou je **stupnice.**

Stupnice (škála) je postupná tónová řada v rozsahu oktávy, uspořádaná podle určitých pravidel.

Rozeznáváme tři základní druhy stupnice:

1. *diatonickou* (střídá půltóny a celé tóny),
2. *chromatickou* (postupuje jen po půltónech),
3. *celotónovou* (postupujeme jen v celých tónech).

My si budeme všímat pouze stupnic diatonických.

Tónina je soubor všech tónů určité stupnice, volně v praxi užitých. Tónina si vybírá z celého tónového systému určité tóny, které skladatel pro své dílo potřebuje. Stupnice je tedy určitá řada tónů, tónina je pouze systém. Každé stupnici odpovídá táž tónina; kolik je stupnic, tolik je i tónin.

Hudba přešla od konce 16. století výhradně k tónovému materiálu dvou stupnic:
durové (tvrdé),
mollové (měkké).

Durová stupnice je vzestupně dána vzdálenostmi:

1, 1, ½, 1, 1, 1, ½.

Mollová stupnice je vzestupně dána vzdálenostmi:

1, ½, 1, 1, ½, 1, 1.

Základní stupnice durová: c, d, e, f, g, a, h, c (C-dur).
Základní stupnice mollová: a, h, c, d, e, f, g, a (a-moll).
Stupnice C-dur a a-moll jsou **stupnice souběžné** (paralelní).

Základní stupnice mollová není používána ve svém přirozeném tvaru (a, h, c, d, e, f, g, a), ale se zvýšeným šestým a sedmým stupněm jako t. zv. **stupnice melodická** (a, h, c, d, e, fis, gis, a), zpátky v původním znění (a, g, f, e, d, c, h, a).
Durové a mollové stupnicové řady lze utvořit na kterémkoli stupni.

PŘEHLED VŠECH STUPNIC (TÓNIN) DUROVÝCH A MOLLOVÝCH

(označení naše, francouzsko-italské a anglické)

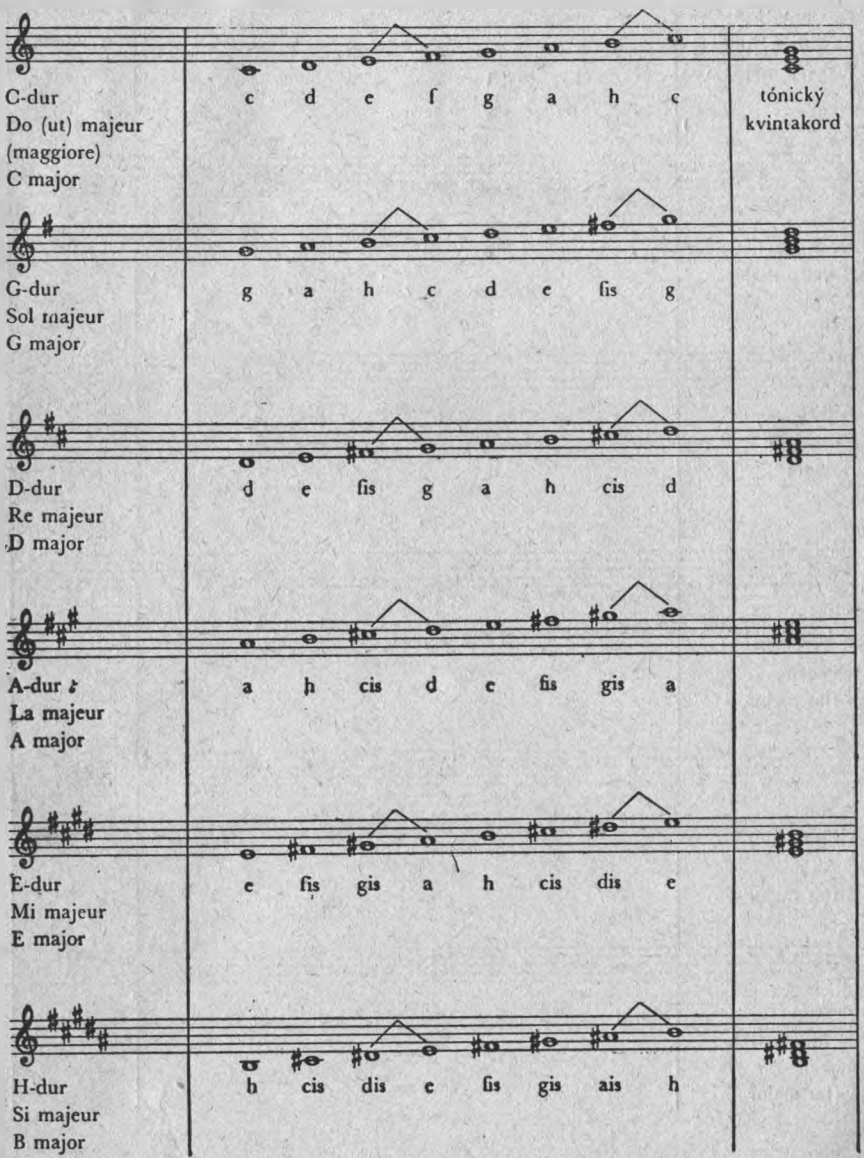

PRÁVNÍ VÝDAJE

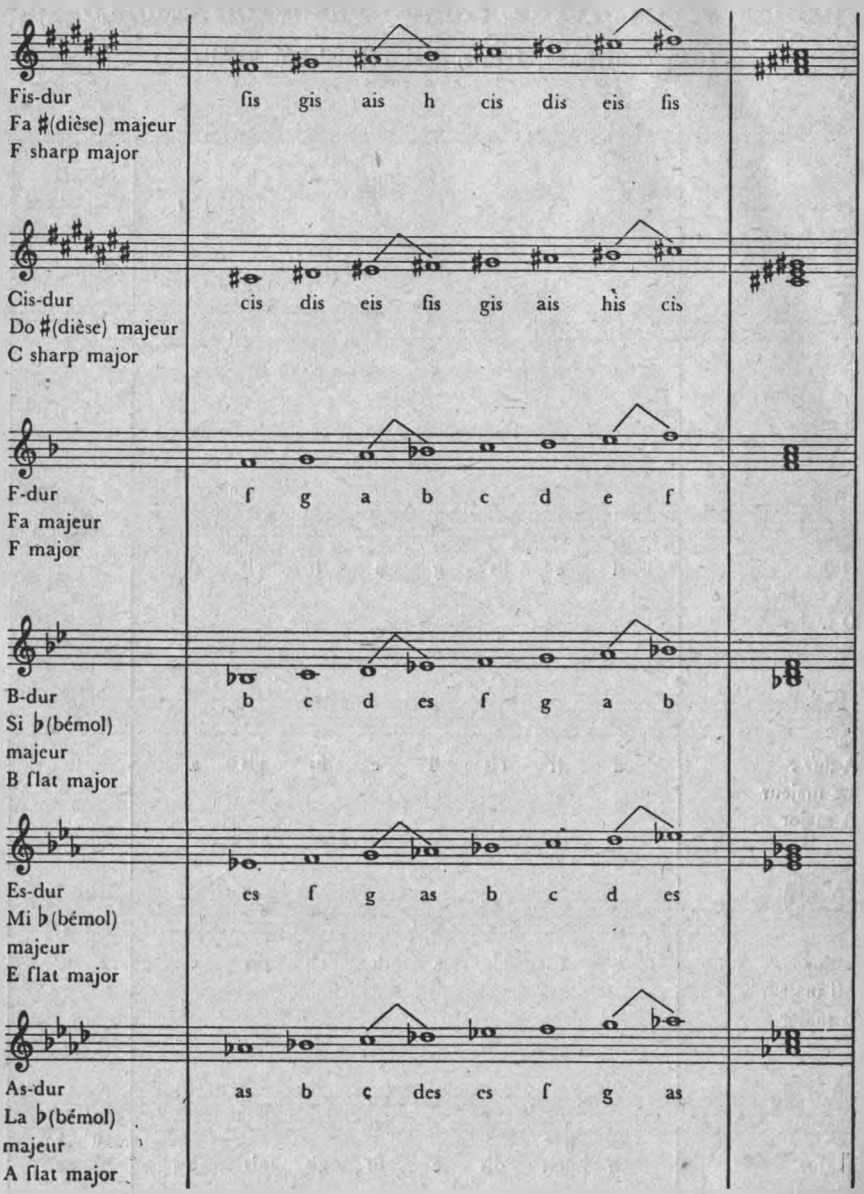
Fis-dur
Fa ♯(dièse) majeur
F sharp major
fis gis ais h cis dis eis fis
Cis-dur
Do ♯(dièse) majeur
C sharp major
cis dis eis fis gis ais his cis
F-dur
Fa majeur
F major
f g a b c d e f
B-dur
Si ♭(bémol)
majeur
B flat major
b c d es f g a b
Es-dur
Mi ♭(bémol)
majeur
E flat major
es f g as b c d es
As-dur
La ♭(bémol)
majeur
A flat major
as b c des es f g as

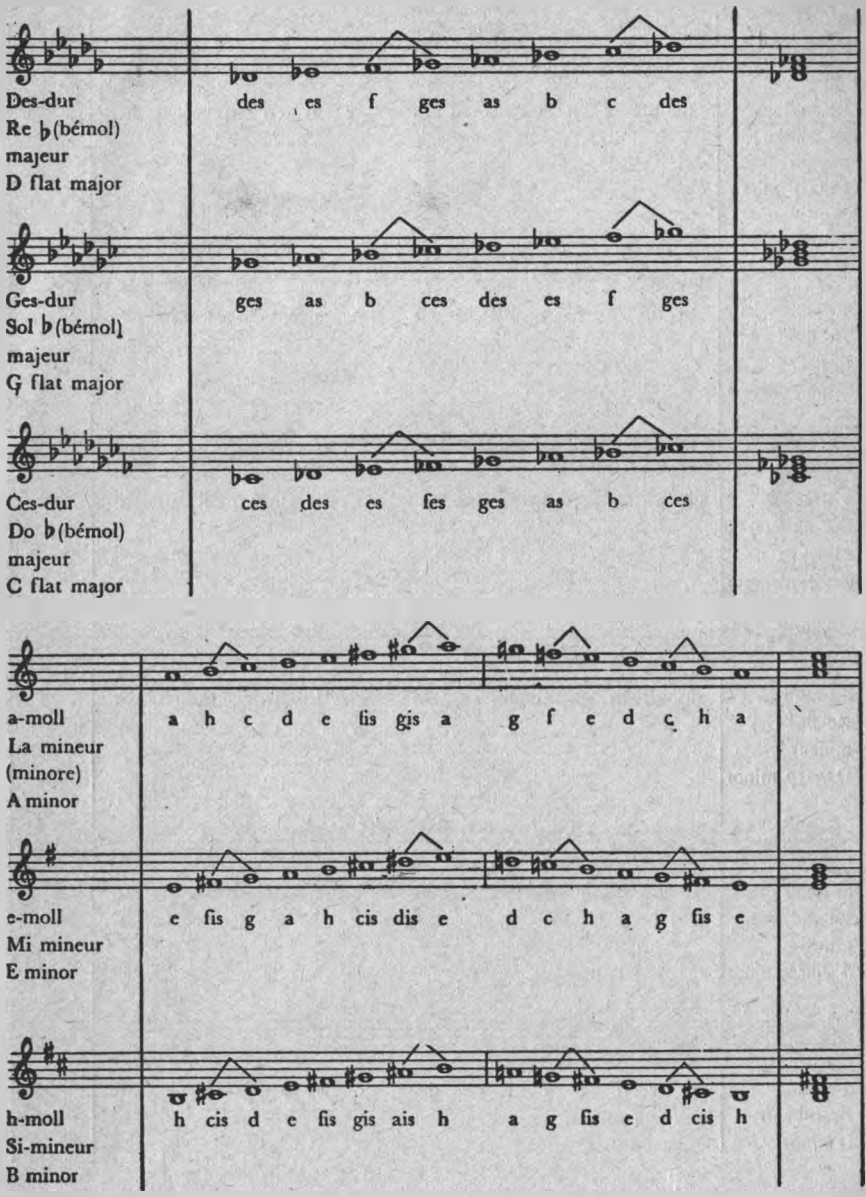
Des-dur
Re ♭(bémol)
majeur
D flat major
des es f ges as b c des
Ges-dur
Sol ♭(bémol)
majeur
G flat major
ges as b ces des es f ges
Ces-dur
Do ♭(bémol)
majeur
C flat major
ces des es fes ges as b ces
a-moll
La mineur
(minore)
A minor
a h c d e fis gis a g f e d c h a
e-moll
Mi mineur
E minor
e fis g a h cis dis e d c h a g fis e
h-moll
Si-mineur
B minor
h cis d e fis gis ais h a g fis e d cis h

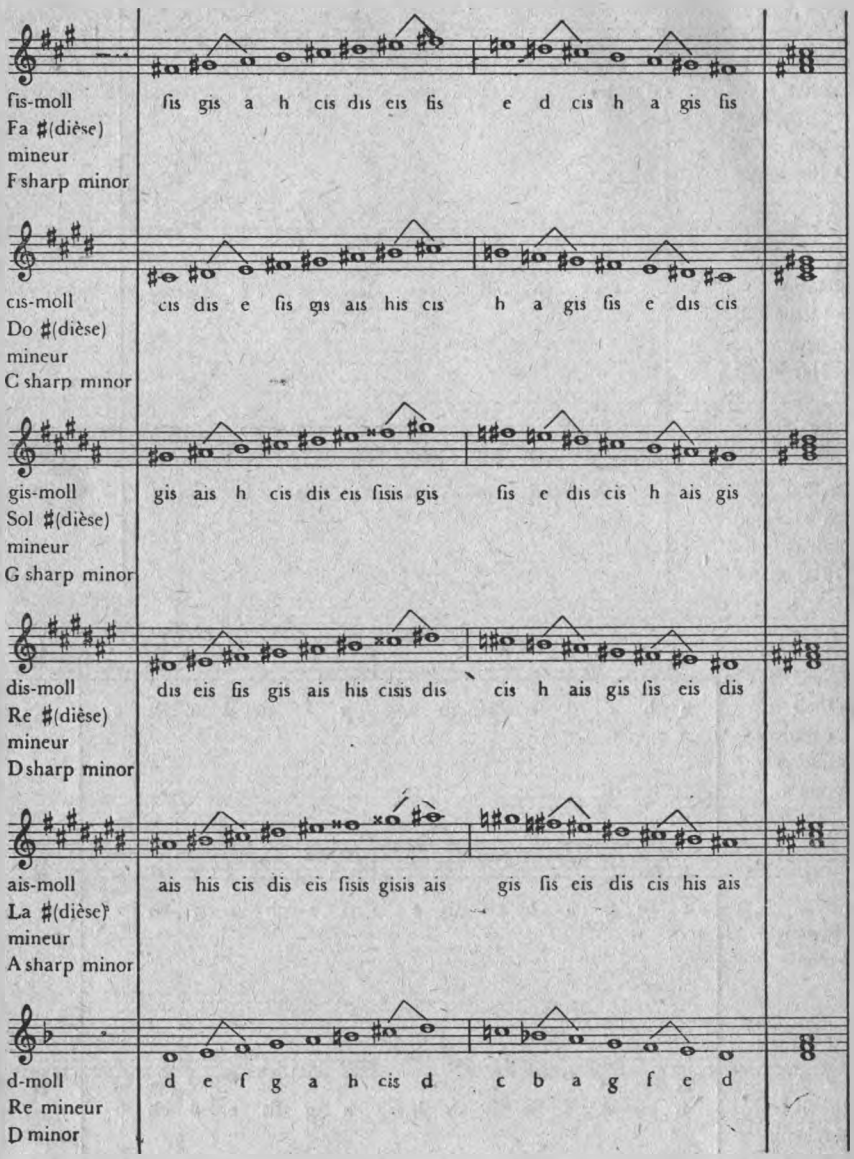
fis-moll
Fa ♯(dièse)
mineur
F sharp minor
fis gis a h cis dis eis fis e d cis h a gis fis
cis-moll
Do ♯(dièse)
mineur
C sharp minor
cis dis e fis gis ais his cis h a gis fis e dis cis
gis-moll
Sol ♯(dièse)
mineur
G sharp minor
gis ais h cis dis eis fisis gis fis e dis cis h ais gis
dis-moll
Re ♯(dièse)
mineur
D sharp minor
dis eis fis gis ais his cisis dis cis h ais gis fis eis dis
ais-moll
La ♯(dièse)
mineur
A sharp minor
ais his cis dis eis fisis gisis ais gis fis eis dis cis his ais
d-moll
Re mineur
D minor
d e f g a h cis d c b a g f e d

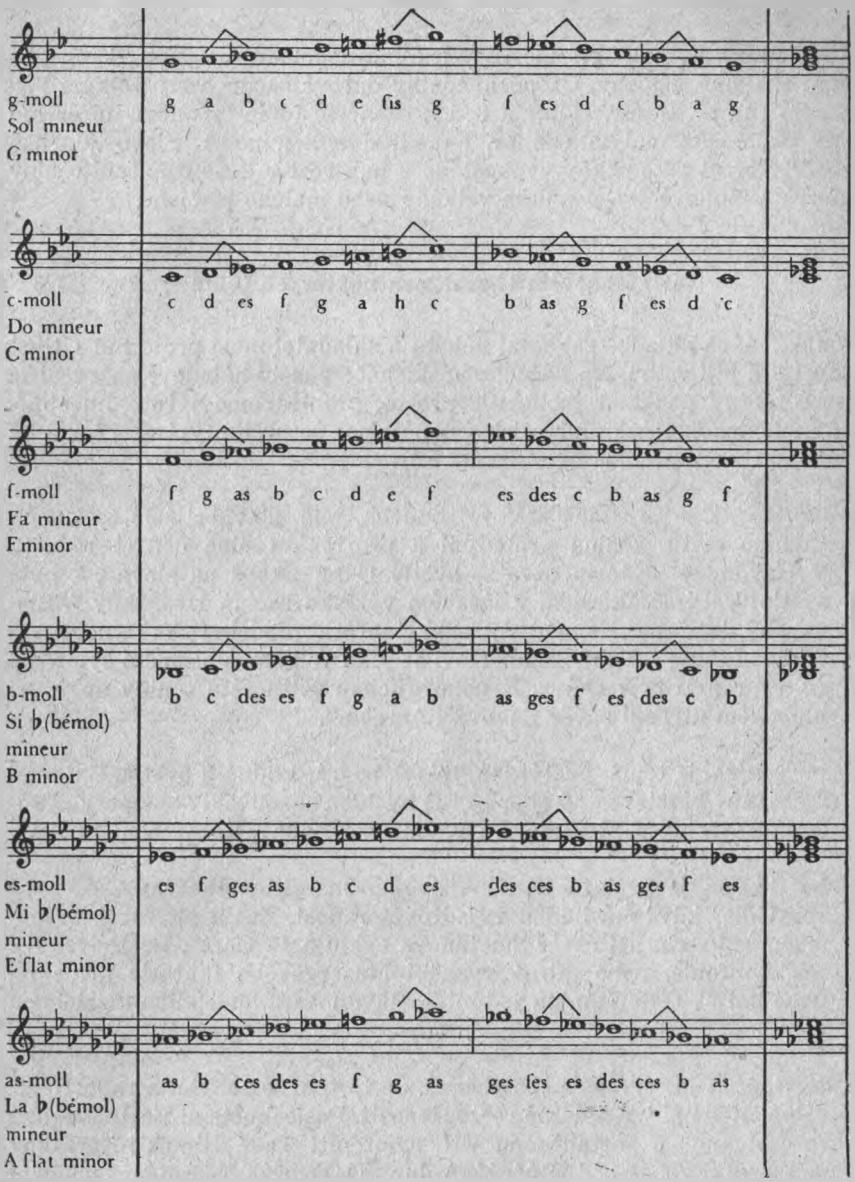
g-moll
Sol mineur
G minor
g a b c d e fis g f es d c b a g
c-moll
Do mineur
C minor
c d es f g a h c b as g f es d c
f-moll
Fa mineur
F minor
f g as b c d e f es des c b as g f
b-moll
Si ♭(bémol)
mineur
B minor
b c des es f g a b as ges f es des c b
es-moll
Mi ♭(bémol)
mineur
E flat minor
es f ges as b c d es des ces b as ges f es
as-moll
La ♭(bémol)
mineur
A flat minor
as b ces des es f g as ges fes es des ces b as

Poznámka k označování tónin

Slova „dur" a „moll" píšeme vždy (pokud nepoužíváme jen velkých písmen) malými písmeny. Označení tóniny durové začíná vždy velkým písmenem (na př. C-dur, H-dur a pod.), označení tóniny mollové uprostřed věty písmenem malým (na př. a-moll, d-moll a pod.). Slovo „dur" a „moll" bývají také někdy vypouštěna a pak rozlišujeme označení tóniny durové a mollové jen použitím velkého nebo malého písmene.

O výrazovém charakteru některých tónin

Tónina udává skladbě základní náladu a skladatel musí proto mít citlivý smysl pro její volbu. Na každého posluchače působí náladové zbarvení té které tóniny poněkud jinak, ale přesto, přehlédneme-li tuto hudebněpsychologickou otázku historicky, dopátráme se určité typisace, o níž by v subjektivním přepisu bylo možno říci:

C-dur tónina je prostá, čistá, jednoduchá, bílá, slavnostní. Je to tónina jitřního svitu, tónina probuzení a prozření, tónina dětské radosti. V Haydnově oratoriu ozve se světlý C-dur akord na slova „A bylo světlo!". Týmž akordem v jásavém výkřiku začíná Dvořákův I. Slovanský tanec a slavná trubková fanfára předehry ke Smetanově opeře „Libuše". Také Schubertovi se jeho velkolepá poslední symfonie (č. 9) rozzářila v C-dur. K usmiřujícímu svitu této tóniny spěje po hlubokém utrpení závěr Sukova „Asraela".

G-dur tónina je teplá, pastýřská, lidově bodrá, klidná a světlá. Zní v ní Smetanův bezstarostný sbor „Proč bychom se netěšili?" z opery „Prodaná nevěsta" a Mozartova půvabná serenáda „Malá noční hudba".

D-dur tónina je nejjasnější a nejživější. Je zalita sluncem a ozve se zpravidla, když má hudba vyjadřovat radost, jas a vítězství. Připomeňme si strhující závěr Smetanova cyklu „Má vlast", Beethovenovy IX. symfonie, nebo mírné vyznění Musorgského fantasie „Noc na Lysé hoře". D-dur tónina je tónina Haydnova a hudebního klasicismu vůbec.

A-dur tónina je červená nebo růžová. Je to tónina pohybu a radosti, živelné citové síly a šťastné roztouženosti. Poslechněte si Beethovenovu rozezpívanou a roztančenou VII. symfonii! Také Rimskij-Korsakov měl A-dur velmi rád. Růžové A-dur má Dvořák ve snivém druhém valčíku.

E-dur tónina je smírná a živá, zelená jako svěží tráva, nebo sytě modrá jako bezmračná letní obloha. Spokojeně jí oddychuje a roztouženě zpívá Dvořákova Serenáda pro smyčce a závěr Smetanovy symfonické básně „Vltava".

Fis-dur tónina je zalita světlem, ale neztrácí měkkost. Smetana v ní napsal svou čarovnou klavírní polku op. 7, č. 1.

F-dur tónina je zdravá, přivětivá, prostá a teplá. Je to tónina přírody, půdy. Beethoven v ní rozvádí svou „Pastorální" symfonii a také náš Fibich vypráví o české přírodě I. symfonii v F-dur.

B-dur tónina má v sobě cosi vyrovnaného a povznášejícího, je moudrá a klidná. Poslechněte si Dvořákův rozšafný Slovanský tanec č. 14 nebo Schubertovu idylickou V. symfonii!

Es-dur tónina je tóninou lesních rohů a snad proto také připomíná lesní a vůbec přírodní náladu, zvláště u romantiků (na př. Brucknerova IV. symfonie). Mozart ji velmi miloval. Korsakov cítil naopak Es-dur jako ponurou, šedou tóninu měst a pevností. Velmi často je Es-dur tóninou slavnostní a hrdinskou, brilantní a bojovnou (Dvořák: Polonéza, Liszt: Klavírní koncert č. 1, Beethoven: III. symfonie „Eroica").

Des-dur tónina je hebká jako samet, karmínová. Beethoven říkal: „Des-dur je vždycky maestoso". V Chopinově „Minutovém valčíku" má něžně poetický charakter.

A-moll tónina bývá chorálně střídmá a cudná. Má svou lahodu, ale trochu studí. Najdete ji v zurčících fjordech Griegova klavírního koncertu a povalujících se mlhách Mendelssohnovy III. symfonie „Skotské".

E-moll tónina, bleděmodře svítivá, je plna poesie a měkké melancholie. Zní-li energicky, mívá bolestné rysy. Dvořák z ní utkal snivý desátý Slovanský tanec, Smetana I. větu kvartetu „Z mého života".

H-moll tóninu budeme asi vždycky spojovat s dojímavou lyrikou Schubertovy „Nedokončené" symfonie. Je to tónina mužného smutku. Také Čajkovského „Pathetická" symfonie jí bolestně vyznívá. A vzpomínáte na Dvořákův violoncellový koncert, velikou píseň touhy po domově?

Cis-moll tónina připomene stříbrné měsíční světlo Beethovenovy klavírní sonáty „Quasi una fantasia".

D-moll tónina je pevná a bojovná. Je to tónina husitského chorálu „Kdož jste boží bojovníci" a odtud tónina české revoluční písně. D-moll je zamračená obloha, přemýšlení, útok, osudová síla (Beethoven: IX. symfonie, Dvořák: VII. symfonie, Mozart: Předehra k opeře „Don Juan").

G-moll tónina je rovněž zachmuřená, proti předchozí bolestnější a měkčí. Mozart ji použil v podivuhodné, smutně rozezpívané symfonii, K. 550, Sukovi byla blízká v houslové „Fantasii", v níž je skryta lidská úzkost a zápas.

C-moll tónina je útočná, sveřepá, baladická, osudová. Stačí, vybavíme-li si Beethovenovu V. symfonii. Ve Foerstrově „Velikonoční symfonii" má rysy tajemné, meditativní, v Rachmaninově 2. klavírním koncertu melancholické s častými bolestnými výbuchy.

B-moll tónina připomíná smuteční bubny Chopinovy klavírní sonáty č. 2. Je to tónina smrti.

Es-moll tónina je tmavá, bezútěšná. Je to tónina předtuchy něčeho neblahého (Čajkovskij: Andante z „Labutího jezera"), majestátního smutku (Glazunov: 1. část IV. symfonie). U Beethovena ji nalezneme v nesmírně truchlivém Arioso dolente v sonátě op. 109, u Chopina ve III. polonéze, velmi často u Musorgského a Janáčka.

DALŠÍ ÚDAJE NA ETIKETĚ K BLIŽŠÍMU OZNAČENÍ DÍLA

Označení tempa

Tempo je základní pohyb, v němž je skladba zpívána nebo hrána.

Udání tempa se děje:

a) italským tempovým označením (přibližně),
b) metronomickým údajem to je údajem počtu kyvů za minutu na zvláštním přístroji, zvaném metronom (přesně).

Na etiketách se setkáváme pouze s tempovým označením italskými slovy a to většinou u jednotlivých cyklických skladeb (symfonií, sonát, suit), jejichž jednotlivé části jsou na různých stranách desek.

Všechna důležitá italská slova pro označení tempa najdete na konci brožury ve slovníčku.

Jejich základní rozdělení:

1. *Pohyb zdlouhavý:*
   lentissimo — co nejrozvláčněji
   molto lento — velmi rozvláčně
   adagissimo (adadžisimo) — co nejpomaleji
   molto adagio (molto adádžo) — velmi pomalu
   grave — vážně, těžce (Metronom = 40)
   largo — široce (M = 44)
   lento — rozvláčně, zdlouha (M = 50)
   adagio (adádžo) — pomalu, zvolna (M = 54)
   larghetto (largeto) — poněkud široce, ne tolik jako u larga (M = 60)

2. *Pohyb pozvolný:*
   andante — volně, krokem (M = 63)
   andantino — poněkud volně, trochu rychleji než andante (M = 69)
   sostenuto — zdrženlivě (M = 76)
   commodo (komodo) — pohodlně (M = 80)
   maestoso (maestózo) — důstojně, velebně (M = 84)

3. *Pohyb mírný:*
   moderato — mírně (M = 88)
   allegretto — poněkud vesele, trochu pomaleji než allegro (M = 106)
   animato — oživeně (M = 120)
   con moto — hybně

4. *Pohyb rychlý:*
   allegro moderato — mírně rychle
   allegro maestoso — důstojně rychle
   allegro — vesele, rychle (M = 132)
   allegro con moto — vesele a hybně
   allegro assai — dosti rychle (M = 144)

5. *Pohyb velmi rychlý:*
   allegro vivace (alegro vivače) — rychle a živě (M = 152)
   molto allegro — velmi rychle
   veloce (veloče) — rychle
   vivace (vivače), vivo — živě (M = 160)
   allegro molto vivace (alegro molto vivače) — rychle a velmi živě
   molto vivace (molto vivače) — velmi živě
   vivacissimo (vivačisimo) — co nejživěji
   presto — úprkem (M = 184)
   molto presto — velmi rychle, rychleji než molto allegro
   presto assai — co nejrychleji
   prestissimo — s největší dosažitelnou rychlostí (M = 208)

OZNAČENÍ PŘEDNESU A DYNAMIKY

Na etiketách se v názvech částí cyklických instrumentálních skladeb (symfonií, sonát a suit) setkáváme také s italskými (francouzskými) slovy, označujícími přednes a dynamiku. Jejich základní výběr s udáním významu a správné výslovnosti uvádíme na konci brožury:

agitato	adžitáto	vzrušeně
alla marcia	ala marča	na způsob pochodu
alla polacca	ala polaka	na způsob polského tance
alla tedesca	ala tedéska	švábský tříčtvrteční tanec
alla turca	ala turka	po turecku
alla zingara	ala cingara	po cikánsku
amabile	amábile	roztomile, líbezně
amoroso	amorózo	milostně, zamilovaně
animoso	anymózo	odvážně, statečně
appassionato	apasionáto	vášnivě, zaníceně
arioso	ariózo	zpěvně
bellicoso	belikózo	bojovně
brusco	brusko	drsně, příkře
bucolico	bukóliko	pastýřský
burlesco	burlésko	rozpustile
calando	kalando	ubývavě (v síle a rychlosti)
cantabile	kantábile	zpěvně
canto corale	kanto korále	chorální zpěv
canto d'amore	kanto damóre	milostný zpěv
canto festivo	kanto festývo	slavnostní zpěv
canto funebre	kanto fúnebre	pohřební zpěv
capriccioso	kapričózo	rozmarně
comodo	kómodo	pohodlně
con allegrezza	kon alegreca	vesele, jaře
con amabilità	kon amabilita	roztomile
con amore	kon amóre	s láskou, horlivě
con brio	kon brío	jaře, ohnivě
con calore	kon kalóre	vřele
conciso	končízo	stručný, úsečný
con dolore	kon dolóre	bolestně
con forza	kon forca	silně
con fuoco	kon fuóko	ohnivě
con grande espressione	kon grande espresióne	s velkým výrazem
con gravità	kon gravita	vážně
con grazia	kon grácia	půvabně, ladně
con gusto	kon gústo	vkusně
con impeto	kon impeto	prudce, dravě

con lentezza	kon lenteca	pozvolna, zdlouhavě
con maestà	kon maest*a*	majestátně, důstojně
con molta anima	kon molta *á*nyma	s velkým oduševněním
con molta espressione	kon molta espresióne	s velkým výrazem
con molta passione	kon molta pasióne	s velkou vášnivostí
con molto brio	kon molto brío	s velkou bujarostí
con molto fuoco	kon molto fuóko	s velikou ohnivostí
con moto	kon móto	pohyblivě
con passione	kon pasióne	s vášní, zaujatě
con pietà	kon piet*a*	pobožně, se zbožností
con portamento	kon portamento	neseně, s nosností
con ritmo	kon ritmo	s rytmem, rytmicky
con semplicità	kon sempličit*a*	prostě, s jednoduchostí
con sentimento	kon sentymento	s citem
con sforzo	kon sforco	s důrazem, výrazně
con sordino	kon sord*ý*no	s dusítkem
con spirito	kon sp*í*rito	s duchem, odvážně
contemplazione	kontemplacione	rozjímání, uvažování
continuando	kontynu*a*ndo	bez ustání, nepřetržitě
continuo	kont*ý*nuo	souvisle, bez přestání
con umore	kon umóre	s vtipem, humorně
cordiale	kordy*á*le	srdečný, upřímný
cosi	kos*i*	tak
crescendo	krešendo	s přibývající silou, silněji
da capo	da kápo	od počátku, znovu
danse macabre	d*ä*s mak*á*br	tanec kostlivců, umrlců
danza	danca	tanec
decisamente	dečizam*e*nte	rozhodně, důrazně
deciso	dečízo	jako decisamente
decrescendo	dekrešendo	s ubývající silou
delicato	delikáto	jemně, rafinovaně
désir	dezír	touha, toužení
desolato	dezoláto	sklíčený, rozvrácený
determinato	determin*á*to	určený, stanovený
devoto	devóto	oddaný, ponížený
difficile	dyfis*i*l n. dyfíčile	nesnadný, obtížný
diluendo	dyluendo	s ubývající rychlostí i silou
diminuendo	dyminuendo	s ubývající silou
di molto	dy molto	o hodně
di più	dy pju	navíc, ještě k tomu
dolce	dolče	sladce, jímavě
dolendo (dolente)	dolendo (dolente)	bolestně, žalostně
dolore	dolóre	bolest, žal
doloroso	dolorózo	jako dolendo
dominando	domin*a*ndo	se zvláštním důrazem
dopo	dópo	potom, po, pak
duettino	duet*ý*no	malý dvojzpěv

duetto	dueto	dvojzpěv, dueto
duo	dúo	duo, dueto, dvojhra
écho	eko	ozvěna, ohlas
écossaise	ekoséz	skotská
elegante	elegante	vkusný, elegantní
eleganza	eleganca	jako elegante
elegia	eledžía	elegie, žalozpěv
elegiaco	eledžiako	elegicky, žalostně
élégie	eleží	jako elegia
émotion	emósiõ	pohnutí, vzrušení
energico	enerdžiko	rázně, energicky
en mesure	ã mözür	v taktu, v rytmu
epico	épiko	dějový, epický
eroico	eróiko	hrdinsky, heroický
erotico	erótyko	milostně
esaltando	ezaltando	povýšeně, s uvytržením
esclusivo	eskluzívo	výlučně
espagnol	espaňol	španělský
espansivo	espansívo	rozpínavě
espressione	espresióne	výrazně
espressivo	espresívo	jako espressione
facile	fáčile n. fasil	snadně
festivo	festývo	slavnostně, radostně
forte	forte	silně, hlasitě
fortissimo	fortysimo	velmi silně, velmi hlasitě
frenetico	frenétyko	bouřlivý, vzrušený
fuocoso	fuokózo	ohnivě, plamenně
furioso	furiózo	zuřivě, běsnivě
gentile	džentýle	půvabně, roztomile
gioco	džóko	žert, hra
giocoso	džokózo	žertovně, hravě
giusto	džústo	příměřeně, vkusně, správně
glissando	glisandо	klouzavě, klesavě
glacile	gráčile	útle, něžně, tence
grandioso	grandyózo	velce, velkolepě
grave	gráve	těžce, vážně
grazia	grácia	půvab, ladnost
grazioso	gracióso	půvabně, ladně
héroïque	eroik	hrdinský, bohatýrský
imitando	imitandо	napodobovaně
indeciso	indečízo	nerozhodně, váhavě
indignato	indyňáto	pohněvaně, rozhořčeně
indolente	indolente	bez zájmu, netečně

in modo di	in módo dy	na způsob, podle
interrotto	interóto	přerušeně, přerývavě
intimo	intymo	důvěrně
irato	iráto	nahněvaně, rozzlobeně
istesso, istessa	isteso, istesa	týž, tentýž, táž, tatáž
lacrimoso	lakrimózo	plačtivě, slzavě
lamentando	lamentando	naříkavě, bědovavě, lkavě
lamentoso	lamentózo	jako lamentando
largamente	largamente	široce, vláčně
larghetto	largeto	široce (méně než largo)
larghissimo	largisimo	velmi široce (více než larg
largo	largo	široce
legatissimo	legatysimo	velmi vázaně, souvisle
legato	legáto	vázaně
leggiero	ledžéro	lehce, nezávazně
lentissimo	lentysimo	velmi zvolna (více než lent
lento	lento	pomalu, zvolna
lento assai	lento asái	dosti zvolna
lento molto	lento molto	velmi pomalu
l'istesso tempo	listeso tempo	v tomtéž tempu
lugubre	lúgubre	truchlivě, smutečně
ma	ma	avšak, ale, nýbrž
maestoso	maestózo	velebně, důstojně, majestátn
magnifico	maňífiko	velkolepě
mai	mái	nikdy
malinconico	malinkónyko	zádumčivě, zasmušile
ma non tanto	ma non tanto	ale ne tolik
ma non troppo	ma non tropo	ale ne příliš
marcia	marča	pochod
marziale	marciále	válečně, bojovně
meditativo	meditatývo	rozjímavě, přemýšlivě
melancolico	melankóliko	jako malinconico
meno	méno	méně
meno mosso	méno moso	s menší hybností, méně poh
mesto	mésto	zarmouceně, smutně
mistico	místyko	tajemně, záhadně
mobile	móbile	pohyblivě, hybně
moderatissimo	moderatysimo	s velkou umírněností
moderato	moderáto	mírně, umírněně
modestamente	modestamente	skromně, zdrženlivě
modesto	modésto	skromný, zdrženlivý
modo	módo	způsob (tónina)
moltissimo	moltysimo	velmi mnoho, velice
molto	molto	velmi, velice, mnoho
molto allegro	molto alégro	velmi rychle
molto più mosso	molto pju moso	mnohem živěji

mosso	moso	s pohybem, hybně
moto	móto	pohyb
movendo	movendo	pohyblivě, s pohybem
nobile	nóbile	ušlechtile, vznešeně
non molto	non molto	ne mnoho, nepříliš
non più	non pju	už ne
non troppo	non tropo	ne příliš
obbligato	obligáto	obligátní, závažný, běžný
oscuro	oskúro	temně
ostinato	ostynáto	tvrdošíjně, umíněně
parlando, parlato	parlando, parláto	mluveně
passionato	pasionáto	vášnivě
pastorale	pastorále	pastýřský
patetico	patétyko	pathetický
più	pju	více
più mosso	pju moso	pohyblivěji, hybněji
poco	póko	málo, trochu
poco meno	póko méno	trochu pomaleji, t rychle
poco più	póko pju	o něco více
portando	portando	neseně
preciso	prečízo	určitě, přesně
presso (di)	preso (dy)	blízko, u, při, vedle (něčeho
prestissimo	prestysimo	velmi rychle
presto	présto	rychle
presto assai	présto asái	hodně rychle
quasi	kvázi	skoro, téměř, jako
quasi parlando	kuázi parlando	skoro mluveně
recitando	rečitando	přednášeně, recitačně
ridendo	ridendo	se smíchem, k smíchu
risoluto	risolúto	rázně, pevně, rozhodně
ritardando	ritardando	zpomalovaně
rubato	rubáto	trhavě, s proměnnou rychl
rustico	rústyko	venkovsky, selsky
saltando	saltando	smyčcem skákavě
scherzando	skercando	žertovně, vesele, dovádivě
scherzo	skerco	šprým, vtip, žert
semplice	sempliče	prostý, jednoduchý
semplicissimo	sempličisimo	velmi prostě, velmi jednodu
sforzando	sforcando	se stoupající silou, zesilovan
si può	si puo	možno, smí se, lze
sostenuto	sostenúto	zvolna, zdrženlivě, vážně
spianato	spjanáto	vyrovnaně, široce

spiritoso	spiritózo	oduševněle
subito	súbito	ihned, náhle
tanto	tanto	tolik
tenero	ténero	něžně, láskyplně
tragico	trádžiko	tragický
tranquillo	trankvilo	pokojně, klidně
troppo	tropo	příliš
umoristico	umorístyko	žertovně, hravě
un poco	un póko	poněkud, trochu, málo
un poco più	un póko pju	trochu více
variabile	variábile	proměnlivě, se změnou
vivace	viváče	živě, čile
vivaccissimo	vivačisimo	velmi živě, velmi čile
vivo	vívo	jako vivace

OŠICE
A 197

Vydal kulturně osvětový odbor umělecké oblasti Gramofonových závodů, n. p., Praha, v květnu 1957 jako svou 27. publikaci edice, řízené Jaroslavem Šedou. Slovo k čtenářům a studii napsal Jaroslav Šeda. Korigovali Jaroslav Šeda a Otakar Svoboda. Obálku navrhl Jaroslav Hošek. Vytiskly Severoslovenské tlačiarne, n. p., v Martine, písmom Ideál. X-5715218.
Cena Kčs 3,50 brož.